

Introducció

“ ‘Però, en fi, no vàreu fer res l’any passat o què?’ És sempre el que s’acaba per exclamar davant d’una classe que sembla no haver retingut res del programa de la classe precedent. Tristos destins: el dels i de les docents que ensenyen per ensenyar, el dels i de les alumnes que aprenen per oblidar. Prou de ploriquejar, fariem bé d’estar atents al que passa davant dels nostres ulls. ” (Mara Goyet. Des armes de transmission massive. Le Débat 2013/3 (n. 175). Difficile enseignement de l’histoire, 108-115).

Els nostres temps són temps carregats d’història, és a dir, d’esdeveniments i problemes que, sovint, han estat presentats en els mitjans com a històrics. La llista d’aquests esdeveniments i dels problemes que afecten al conjunt de la humanitat tant en els àmbits de proximitat com a escala global és molt llarga. Són esdeveniments i problemes de diferent naturalesa, com:

- Els desplaçaments, migracions i xenofòbia
- La precarietat laboral o la pobresa
- El desprestigi de la democràcia, la corrupció
- Els fonamentalismes o l’increment de l’autoritarisme
- L’ús de la violència en la resolució de conflictes
- La pervivència de guerres regionals i locals
- Els feminicidis, les intoleràncies
- Els problemes ambientals, la sinistralitat...

I un llarg etcètera que es fa palès cada dia en la premsa i en les xarxes socials. Són problemes i situacions que afecten en menor o major mesura a tots els habitants del planeta Terra, si bé colpegen de manera diferents -tant si ens referim a països, regions o persones- als rics que als pobres. La majoria dels problemes del nostre món són exemples ben evidents d’un món global caracteritzat per profunds desequilibris i per tota mena d’injustícies. Avui els problemes de la humanitat difícilment tindran solucions parcials –locals, regionals, de classe o de grup–, ja que tant les causes que els provoquen com les conseqüències que generen tenen repercussions que van molt més enllà de les fronteres construïdes.

Mentrestant, el currículum i les pràctiques de l'ensenyament de les ciències socials, de la geografia i de la història i de l'educació per a la ciutadania, segueixen estan dominades per uns continguts allunyats dels problemes del present i de les seves arrels històriques. Hem de seguir mantenint l'abisme que caracteritza la vida de les persones d'allò que estudien a les escoles? No és possible un currículum i unes pràctiques més centrades en aquelles situacions que ocupen i preocupen a les persones? Per què segueix existint aquesta desconexió entre el saber geogràfic, històric i social i la vida de les persones? Rep la formació pertinent el professorat d'infantil, primària i secundària-batxillerat per considerar els problemes des de la perspectiva de la justícia social i de la ciutadania global? Què ha de fer la universitat i què han de fer les administracions per adequar el currículum i les pràctiques als problemes als quals ha de donar resposta la ciutadania i els i les nostres alumnes?

El llibre que teniu a les mans sorgeix de les comunicacions presentades a les XIV Jornades Internacionals de Didàctica de les Ciències Socials, celebrades el febrer de 2017. Aquestes jornades les celebrem anualment a la UAB i reuneix durant tres dies a professorat de totes les etapes educatives, des d'educació infantil a primària i secundària, batxillerat i educació superior. És extraordinari poder comptar cada any amb les aportacions d'experiències i de recerques sobre l'ensenyament de les ciències socials a l'escola o a l'institut i debatre, a la vegada, sobre com ha de ser la formació del professorat que ha d'ensenyar ciències socials, geografia i història.

En aquest llibre trobareu experiències educatives d'educació primària, secundària i universitàries. També trobareu investigacions realitzades a totes les etapes educatives, que ens ajuden a pensar la innovació a l'ensenyament de les ciències socials, de la geografia i de la història, per formar una ciutadania democràtica crítica, competent per interpretar els problemes i els conflictes socials, responsable i compromesa amb el canvi social.

Bellaterra, maig de 2018.

I. Pòrtics: justícia social, ciutadania global i humanitats